

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-04-22

Ärendenummer GSF-2024-05537

Handläggare

Jonas Österberg

E-post jonas.osterberg@grundskola.goteborg.se

Yttrande över motion om suicidpreventiva åtgärder samt fortbildning av kommunens anställda

Förslag till beslut

I grundskolenämnden,

1. Grundskolenämnden tillstyrker motionen om suicidpreventiva åtgärder samt fortbildning av kommunens anställda och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande, daterat 2025-04-22, som sitt yttrande.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Sammanfattning

Motionärerna har föreslagit att kommunstyrelsen och berörda nämnder får i uppdrag att utarbeta och planera för regelbundna utbildningar i första hjälpen till psykisk hälsa, riktade till bland annat skolpersonal och personal inom vård- och omsorg samt kommunal personal som möter personer med risk för suicid.

Grundskoleförvaltningen instämmer i motionärernas utgångspunkt att psykisk ohälsa är ett samhällsproblem som är angeläget för Göteborg Stad att arbeta med. Som beskrivits i detta yttrande pågår ett arbete kring psykisk hälsa och suicidprevention inom grundskoleförvaltningen. Skolans uppdrag är i första hand att arbeta hälsofrämjande och förebyggande samt åtgärdande i de fall som krävs. Det kräver en samlad elevhälsa där olika professioner kan arbeta ihop och tillsammans med lärarna. Att kunna se signaler och identifiera risker är en del i ett sådant arbete.

Eftersom frågan om barn och ungas psykiska hälsa är av sådan vikt ser förvaltningen behov av att ta ytterligare steg i denna fråga. Förvaltningen bedömer att när förvaltningen tar ett samlat grepp kring psykisk hälsa behöver skolors utbildningsbehov identifieras och en strategi tas fram som inbegriper hur dessa behov ska tillgodoses. Förvaltningen behöver i större utsträckning kunna bära utbildningar och eget material/program till skolorna, men även samla forskning om olika metoder.

Grundskoleförvaltningen tillstyrker motionen och att berörda nämnder får i uppdrag att utarbeta och planera för regelbundna utbildningar i första hjälpen till psykisk hälsa. Vad gäller grundskolan behöver sådana utbildningar i så stor utsträckning som möjligt utformas utifrån efterfrågan och skolors behov för att stärka det befintliga uppdraget med fokus på psykisk hälsa. Sammantaget är detta ett initiativ som då ligger i linje med den nationella strategin inom området barns psykiska hälsa och suicidprevention.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Psykiska problem under barn- och ungdomsåren kan få långtgående konsekvenser. Psykisk ohälsa i ungdomsåren har visat sig öka risken för kriminalitet och framtida missbruk. Det lönar sig ekonomiskt att tidigt förebygga psykisk ohälsa för att motverka samhällsproblem och kostnader på lång sikt.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Den rikliga förekomsten av tankar på suicid, självskadebeteende och suicidförsök bland barn och ungdomar, samt suicid i åldrarna 15 - 24 år är en stark signal och ett kraftfullt incitament till att utveckla de hälsofrämjande och suicidpreventiva insatserna med stöd av Barnkonventionen. Det gäller särskilt följande punkter i konventionen: ”barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet”; att ”varje barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling”; samt ”har med hänsyn till sin ålder rätt att bilda, uttrycka och få beaktade sina åsikter”.

Många påfrestningar kan leda till långvariga psykiska påfrestningar även hos små barn. En del av dessa skadeorsaker finns också i skolans värld såsom mobbning, drogmisbruk, problematisk skolfrånvaro samt suicidalitet och död bland skolkamrater och skolpersonal. Suicidalitetens tidigaste stadier kan vara att uppleva svåra problem i relationer, såsom problem med relationer i familjen (även i tidig barndom) och till kamrater. Men även till exempel att lösa skoluppgifter och i det misslyckandet uppleva en stark besvikelse, vanmakt och hopplöshet.

Generellt förebyggande arbete inom förskola och skola är en skyddande faktor mot psykisk ohälsa. Att känna sig delaktig i det sociala livet skyddar mot känslan av hopplöshet, meningslöshet och suicidalitet. Tidiga ingripanden i svåra situationer kan ge tröst och hjälp och förvandla skaderisker till inlärningsstillfällen.

Samverkan

Information på förvaltningens samverkansgrupp (FSG) den 14 april 2025.

Bilagor

1. Motion av Agneta Kjaerbeck (SD) och Jörgen Fogelklou (SD) om suicidpreventiva åtgärder samt fortbildning av kommunens anställda

Ärendet

Kommunstyrelsen har begärt grundskolenämndens yttrande över motion av Agneta Kjaerbeck (SD) och Jörgen Fogelklou (SD) om suicidpreventiva åtgärder samt fortbildning av kommunens anställda.

Svar ska lämnas till kommunstyrelsen senast 2024-04-26.

Beskrivning av ärendet

Med utgångspunkt i att psykisk ohälsa är ett brett samhällsproblem som påverkar många människor i olika livssituationer lyfter motionärerna fram psykisk ohälsa och självmordsprevention som angelägna frågor för kommunen att arbeta med. Genom att stärka den suicidpreventiva kompetensen bland personal som dagligen möter människor i utsatta situationer menar motionärerna att Göteborgs Stad kan bidra till att minska risken för självmord och öka stödet för dem som behöver det. För att upptäcka tidiga varningssignaler och göra skillnad i det förebyggande arbetet är det enligt motionärerna avgörande att personalen har relevant kunskap och verktyg för att agera i krissituationer.

Därför behövs enligt motionärerna regelbundna utbildningar i första hjälpen till psykisk hälsa för att ge denna personal en starkare beredskap att identifiera tecken på psykisk ohälsa och suicidrisk, samtidigt som uppdateringar om den senaste forskningen och bästa praxis möjliggör en kontinuerlig kunskapsutveckling. Vidare föreslås att det ska inrättas en suicidpreventiv referensgrupp i Göteborg som kan identifiera behov, hinder och konsekvenser i kommunens beslutsprocesser. Referensgruppen kan synliggöra utvecklingsbehov, stödja en sammanhållen, strategisk suicidprevention i Göteborg samt fungera som ett forum för dialog och samverkan mellan stadens verksamheter, civilsamhället och regionen.

Mot denna bakgrund föreslår motionärerna följande beslut i kommunfullmäktige:

1. Kommunstyrelsen och berörda nämnder får i uppdrag att utarbeta och planera för regelbundna utbildningar i första hjälpen till psykisk hälsa riktade till bland annat; skolpersonal och personal inom vård- och omsorg samt kommunal personal som möter personer med risk för suicid.
2. Kommunstyrelsen får i uppdrag att inrätta en suicidpreventiv referensgrupp i Göteborg med uppgift att försäkra att kommunen omhändertar vad som sker i området och att samverkan med regionen fungerar tillfredsställande. Referensgruppen ska redovisa sitt arbete gentemot kommunstyrelsen.
3. Kommunstyrelsen får i uppdrag att särskilt uppmärksamma den suicidpreventiva dagen den 10 september.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen kommer nedan att yttra sig över förslag 1. Förslag 2 och 3 berör inte grundskolenämnden.

Grundskoleförvaltningen instämmer i motionärernas utgångspunkt att psykisk ohälsa är ett samhällsproblem som är angeläget för Göteborg Stad att arbeta med. Det är därför av vikt och betydelse med preventivt arbete mot psykisk ohälsa däribland suicidprevention. Skolan är en viktig arena genom att den möter de allra flesta barn. Därmed kan skolan bidra genom att skapa trygga lärandemiljöer och öka kunskapen om psykisk ohälsa hos både barn och personal. Det finns också ett dubbelriktat samband mellan hälsa och lärande. Om man mår bra är det lättare att lära sig och när man lär sig bidrar det till hälsa och välbefinnande. Samma faktorer som är väsentliga för barns lärande och utveckling, är också avgörande för deras hälsa och allmänna välbefinnande. Skolan har alltså ett viktigt ansvar att främja hälsa, lärande och välbefinnande för att förebygga psykisk ohälsa.

För att möta dagens och framtidens utmaningar inom psykisk hälsa och suicidprevention har regeringen tagit fram en agenda inom detta område. Regeringen beslutade i januari 2025 om en nationell och långsiktig svensk strategi för området. Den nationella strategin inom området psykisk hälsa och suicidprevention har ett särskilt fokus på insatser som främjar psykisk hälsa och förebygger psykisk ohälsa bland barn och unga. Detta med fokus på de arenor och verksamheter som möter barn och unga och deras föräldrar/vårdnadshavare, såsom förskolan, skolan och dess elevhälsa, socialtjänsten, det civila samhällets organisationer samt hälso- och sjukvården.

Efter att regeringen fattat beslut om en nationell strategi har regeringen tagit nästa steg i arbetet genom en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Genom överenskommelsen ska arbetet i kommuner och regioner utvecklas för att främja psykisk hälsa, förebygga psykisk ohälsa och suicid samt förbättra livsvillkoren för personer med psykisk ohälsa. Inom ramen för överenskommelsen avsätter staten 1,56 miljarder kronor för utvecklingsarbete. För att kommunerna ska stärka och utveckla det främjande och förebyggande arbetet för barn och unga, i enlighet med den nationella strategin, har parterna enats om att sådana insatser ska stimuleras i överenskommelsen. Utgångspunkten för utvecklingsarbetet är att det ska ligga i linje med förslaget till ny socialtjänstlag och med bestämmelser som rör förskolan och skolan som har sin grund i skollagen (2010:800) och läroplanerna för förskolan, de obligatoriska skolformerna, gymnasieskolan och den anpassade gymnasieskolan.

För att kunna ta del av medlen inom ramen för överenskommelsen ska kommunerna bland annat genomföra insatser för att öka kunskapen om verkningsfulla arbetssätt och stärka samverkan inom och mellan berörda verksamheter och aktörer för att skapa förutsättningar för att barn och unga med psykisk ohälsa.

Grundskoleförvaltningen har i nuläget en upparbetad samverkan med den ideella föreningen Suicide Zero. Denna förening arbetar sedan 2013 med att minska självmorden i Sverige. Suicide Zero erbjuder suicidpreventiva kunskapshöjande insatser i olika format, såväl webbaserade utbildningar som liveföreläsningar till läromedel och stödmaterial.

I Göteborg har 104 grundskolor erhållit ett material Livsviktigt snack, som är ett material för skolorna att använda sig av i undervisningen. Livsviktiga snack i skolan är ett initiativ

från Suicide Zero och är framtaget tillsammans med ledande psykologer, psykiatriker, forskare och kuratorer och bygger på kunskapen om att barn som kan prata om känslor också mår bättre. Genom att använda Livsviktiga snack i skolan är förväntan att det ska bidra till att minska risken för att elever råkar ut för psykisk sjukdom och suicid längre fram i livet. Det kan också ge bättre förutsättningar för ett aktivt lärande och en tryggare skola. Under våren kommer grundskoleförvaltningen och Suicide Zero att bjuda in samtliga skolor till en konferens för att introducera programmet och vägleda skolorna för hur de ska använda materialet. Användandet av detta material ska också ses som kompetensutvecklande insats som riktar sig till skolans personal för att mer medvetet kunna lyfta psykisk hälsa inom ramen för sitt förebyggande och främjande elevhälsoarbete.

Grundskoleförvaltningen kommer också påbörja ett pilotarbete med några skolor som ska testa ett material för högstadiet "Det syns inte". Det är ett material för att jobba med psykisk hälsa på högstadiet och bygger på olika moduler med filmer och diskussionsfrågor. På lågstadiet arbetar skolpsykologerna med klassrumsmodellen PAX där skolpersonal utbildas för att också kunna leda arbetet med denna modell som handlar om ledarskap i klassrummet för ökat trygghet och studiero.

Skolans uppdrag är i första hand att arbeta hälsofrämjande och förebyggande samt åtgärdande i de fall som krävs. Det kräver en samlad elevhälsa där olika professioner kan arbeta ihop och tillsammans med lärarna. Att kunna se signaler och identifiera risker är en del i ett sådant arbete.

Att ha tillgång till en samlad elevhälsa med skolkuratorer, psykologer och specialpedagoger som kan erbjuda professionellt stöd, är en viktig skyddsfaktor mot psykisk ohälsa. Elevhälsan behöver tillsammans med skolans övriga personal kunna arbeta främjande och förebyggande inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Ett centralt forum för att upptäcka psykisk ohälsa är hälsosamtalen som skolsköterskorna har med alla elever i årskurs 4 och 8.

Grundskoleförvaltningen samverkar med olika aktörer kring psykisk hälsa. Förvaltningen deltar i en referensgrupp för psykisk hälsa och suicidprevention. Referensgruppen ligger under styrgruppen för psykisk hälsa i stadens vårdsamverkan. Förvaltningens elevhälsochefer deltar också i NOSAM (närområdessamverkan mellan kommun och vård) där frågan om psykisk hälsa lyfts regelbundet. Förvaltningen har också löpande kontakt med stadens utvecklingsledare inom folkhälsa som har grundskoleelevers psykiska hälsa som ett prioriterat område. Tillsammans med dem görs en översyn av aktuell statistik och insatser kan planeras utifrån behov.

Som beskrivits ovan pågår ett arbete kring psykisk ohälsa och suicidprevention inom förvaltningen. Eftersom frågan om barn och ungas psykiska hälsa är av sådan vikt ser förvaltningen behov av att ta ytterligare steg i denna fråga. Ett sådant utvecklingsarbete innebär att samarbetsstrukturer med andra aktörer behöver utvecklas. Det innebär också att samordningen av arbetet behöver organiseras i särskild tvärprofessionell arbetsgrupp för psykisk hälsa inom förvaltningen. Förvaltningen bedömer i enlighet med motionärerna att skolpersonalen kontinuerligt behöver fortbildas så att personalen har relevant kunskap för att kunna identifiera tecken på psykisk ohälsa och suicidrisk samt erhålla verktyg för att agera i krissituationer.

Sådan fortbildning sker idag inom ramen för introduktion och genomförande av de material och program som föreningen Suicid zero tillhandahåller och som förvaltningen levererar till skolorna. Förvaltningen bedömer dock att när förvaltningen tar ett samlat grepp kring psykisk hälsa behöver skolors utbildningsbehov identifieras och en strategi tas fram som inbegriper hur dessa behov ska tillgodoses. Förvaltningen behöver i större utsträckning kunna bära utbildningar och eget material/program till skolorna, men även samla forskning om olika metoder. Den professur som inrättats vid Göteborgs universitet, - Drottning Silvias professur i global barn- och ungdomshälsa med inriktning mot barn och ungas psykiska hälsa, ger ytterligare möjlighet att utveckla vetenskaplig förankring i frågan.

Grundskoleförvaltningen föreslår att nämnden tillstyrker motionen och att berörda nämnder får i uppdrag att utarbeta och planera för regelbundna utbildningar i första hjälpen till psykisk hälsa. Vad gäller grundskolan behöver sådana utbildningar i så stor utsträckning som möjligt utformas utifrån efterfrågan och skolors behov för att stärka det befintliga uppdraget med fokus på psykisk hälsa. Sammantaget är detta ett initiativ som då ligger i linje med den nationella strategin inom området barns psykiska hälsa och suicidprevention.

Protokollsutdrag skickas till

Stadsledningskontoret

Maria Andersson

Förvaltningsdirektör

Helena Sjöberg

Avdelningschef Planering och utveckling